

Aktorski i partnerski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom

---

Osip, Roberta

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:433972>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Roberta Osip

Aktorski i partnerski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom
Diplomski rad

Rujan, 2020.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Roberta Osip

Aktorski i partnerski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Nada Krapić, red. prof.

Rujan, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice dr. sc. Nade Krapić, red. prof.

Rijeka, rujan 2020.

Sažetak

Cilj ovog rada je ispitati odnos između strategija životnih puteva i zadovoljstva vezom. U provedenom istraživanju korištena je APIM analiza (eng. Actor-Partner Interdependence Model) kako bi se ispitali aktorski i partnerski efekti životne strategije na zadovoljstvo vezom. U istraživanju je sudjelovalo 215 heteroseksualnih parova u dobnom rasponu od 19 do 65 godina. Korišten je Mini-K upitnik te tri mjere zadovoljstva vezom – Upitnik percipirane kvalitete braka, Indeks zadovoljstva partnerom i Skala bračne stabilnosti. Rezultati na mjerama zadovoljstva pretvoreni su u kompozitnu varijablu, ukupno zadovoljstvo vezom. Postavljene hipoteze su djelomično potvrđene. Postoje statistički značajni aktorski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom kod muškaraca i kod žena. Pri tome, dobiveno je da je, neovisno o spolu, K-strategija životnih puteva pozitivno i značajno povezana sa zadovoljstvom vezom, međutim, nisu dobiveni partnerski efekti strategije životnih puteva na mjere zadovoljstva vezom. Analizom korelacija sličnosti para i zadovoljstva vezom dobiveno je da su muškarci zadovoljniji vezom na mjerama percipirane kvalitete braka i kompozitne mjere zadovoljstva vezom što im je partnerica sličnija u strategiji životnih puteva, dok kod žena nije dobivena značajna korelacija sličnosti s partnerom i zadovoljstva vezom.

Ključne riječi: teorija životnih puteva, asortativno uparivanje, zadovoljstvo vezom, aktorsko-partnerski model međuzavisnosti, aktorski efekt, partnerski efekt

Summary

The aim of this study was to test the relationship between the life history strategies and relationship satisfaction. In the present study APIM was used to determine actor and partner effect of life history strategies on relationship satisfaction. The sample consisted of 215 heterosexual couples between the ages of 19 and 65. The measures used in this study consist of the Mini-K questionnaire, as well as three relationship satisfaction measures – Perceived Relationship Quality Components, Satisfaction Index and Relationship Stability Scale. The results of each measure have been gathered into a single variable, the total relationship satisfaction score. The hypotheses set in this study were partially confirmed. The results of this study show that there are significant actor effects of the life history strategies on relationships satisfaction on both genders. Furthermore, the slower life history strategy is positively correlated with greater relationship satisfaction. There weren't any significant partner effects of the life history strategies on relationship satisfaction. The analysis of partner similarity and relationship satisfaction correlations shows that men are the more satisfied with the relationship the more their female partner is similar to them on a specific life history strategy, though the same results haven't been found for women's perceived relationship satisfaction.

Key words: life history theory, relationship satisfaction, actor-partner interdependence model, actor effect, partner effect.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Reproductivne strategije pri biranju partnera	1
1.3 Teorija životnih puteva	2
1.3 Diferencijalna K teorija	5
1.4. Sličnost partnera i zadovoljstvo vezom	6
1.5 Povezanost strategija životne povijesti i zadovoljstva vezom	8
1.6 Model međuzavisnosti aktora i partnera	10
1.7 Razlozi za korištenje APIM modela	11
2. Problemi i hipoteze rada	13
3. Metoda	14
2.1 Ispitanici	14
2.2 Instrumentarij	14
2.3 Postupak	16
4. Rezultati	17
5. Rasprava	21
6. Zaključak	28
7. Literatura	29

1. Uvod

Jedna od univerzalnosti ljudske prirode jest uparivanje. Sva poznata društva na Zemlji uključuju dugoročne, formalne bračne saveze između muškaraca i žena. Međutim, dugo vremensko trajanje nije nužno karakteristika svih odnosa koji uključuju parenje. Odnosi parenja mogu trajati mjesecima, danima, satima, ili čak sekundama (Buss i Schmitt, 1993). Budući da je u živih bića potreba za razmnožavanjem kodirana u genom jedinke, logično je da ne postoji mjesto ili društvo gdje sve jedinke podjednako žele sve pripadnike suprotnog spola, bez preferencija pri biranju partnera. Činjenica je da je diferencijalni reproduktivni uspjeh pokretač evolucijskog procesa, stoga je očekivano da bi odabir seksualnog i/ili romantičnog partnera trebao imati snažan efekt na psihološke mehanizme u podlozi parenja (Buss, 2008). U slučaju kada bi ženka odabrala muškog seksualnog partnera koji, primjerice, nije dobar lovac i zaštitnik, preživljavanje i prenošenje genetskog materijala na potomstvo bili bi ugroženi. Izbor partnera je neophodan kod svih vrsta koje se spolno razmnožavaju. Trivers (1972) svojom teorijom roditeljskog ulaganja predlaže da će spol koji više ulaže u potomstvo biti izbirljiviji prema potencijalnim seksualnim partnerima. S druge strane, spol koji ulaže manje u svoje potomke je često u većem međusobnom suparništvu za resurs spolnog partnera. Nadalje, kod odnosa u kojima pripadnici oba spola relativno puno ulažu u potomke, kao što su dugoročne veze, oba partnera moraju biti vrlo izbirljivi pri biranju partnera (Kardum, 2003).

1.1. Reproductive strategije pri biranju partnera

Teorija seksualnih strategija (Buss i Schmitt, 1993) nastoji pojasniti selekcijsku racionalu za nastanak određenih strategija biranja partnera. Sržna premisa je hipoteza da je ljudsko uparivanje samo po sebi strateško. Ljudi teže ka pronalasku specifičnog partnera kako bi riješili specifične adaptivne probleme s kojima su se susretali njihovi preci u povijesti. Preferencije partnera i odluke o parenju su pretpostavljeni strateški produkti selekcijskih pritisaka prisutnih u vrijeme predaka. Autori navode kako bi upotreba termina *strategije* morala predstavljati prirodu ljudskog reproduktivnog ponašanja, koje je cilju usmjereno i fokusirano na rješavanje problema. Termin strategije ne znači da su one svjesno isplanirane i artikulirane, već evolucijski ostatak prethodnih vremena koji se prenosio s koljena na koljeno. Ključno obilježje teorije seksualnih strategija

predstavlja pretpostavka da strategije parenja ovise o kontekstu, te da su vrlo osjetljive na vremenski kontekst kratkoročnih naspram dugoročnih veza. Različite evolucijske perspektive predlažu da se ljudi služe raznim vrstama strategija i biraju razne partnere, ovisno o činjenici je li veza kratkoročna ili dugoročna. Dakle, opravdano je zaključiti kako postoje zasebni psihološki mehanizmi koji upravljaju reproduktivnim ponašanjem u funkciji očekivane duljine odnosa (Eastwick, 2016). Međutim, prema literaturi u vezi bliskih odnosa, duljina trajanja romantične veze je većinom u funkciji dijadnih faktora, poput kompatibilnosti, koje je teško predvidjeti prije inicijacije same veze. Dakle, vjerojatnije je da je duljina veze zapravo prediktor, a ne ishod ponašanja parenja.

1.2. Teorija životnih puteva (*Life history theory*)

Evolucija života je rezultat procesa u kojem se različite forme natječu za prikupljanje energije iz okoliša, bilo kroz sakupljanje, lov ili kultiviranje. Jedinke teže k alokaciji energije razmnožavanju te aktivnostima koje povećavaju vjerojatnost preživljavanja. Prirodna selekcija preferira one pojedince koji uspješno prikupljaju energiju te ju efikasno alociraju s ciljem povećanja fitnesa u svojoj ekološkoj niši. Energija nije besplatna. Kada bi pojedinci bili u mogućnosti trošiti neograničene količine energije bez ikakvog troška, teoretski bi mogli evoluirati toliko brzo da bi se mogli razmnožavati neposredno nakon rođenja. Uz to, u ovakvom scenariju bi ljudi mogli stvarati ogroman broj potomaka. U biološkoj stvarnosti, slučaj je drugačiji. Pojedinci moraju živjeti unutar ograničenih energetske "budžeta", pri čemu nikad ne troše više energije nego što im je dostupno u danom trenutku. Alokacija ograničene energije uključuje ustupke za ustupke te prisiljava jedinke na donošenje odluka o relativnoj vrijednosti različitih načina i metoda trošenja dragocjene energije (Kaplan i Gangestad, 2004). Jedinke moraju investirati značajnu količinu vremena, truda i energije kako bi ostvarili brojne bitne zadatke koji direktnu utječu na inkluzivni fitnes: preživljavanje do reproduktivne dobi, uspješno reproduciranje te odgajanje potomaka do njihove reproduktivne dobi. Ovi su faktori bitni iz razloga što svojevrсно ugrožavaju pojedinca: mogu umanjiti budući reproduktivni uspjeh iako imaju kratkoročne i neposredne prednosti, zbog toga što su pojedinci mogli koristiti te resurse na drugi način.

Rushton (1995) navodi da je životna povijest genetski organiziran skup ponašanja koja su koordinirano evoluirala s ciljem alociranja energije u preživljavanje, rast i reprodukciju jedinke.

Teorija životne povijesti smatra se teorijom srednje razine. Ova teorija nastoji opisati pojedinačne ukupne bioenergetske i materijalne resurse u terminima alokacije između somatskog truda, resursa usmjerenih kontinuiranom opstanku jedinke; te reproduktivnog truda, resursa usmjerenih produkciji i odgajanju potomstva. Reproductivni trud sastoji se od truda usmjerenog na parenje: resursa posvećenih stjecanju i zadržavanju seksualnih partnera; te roditeljskog truda: resursa usmjerenih na povećanje mogućnosti opstanka potomstva jedinke (Figueredo i sur., 2006). Figueredo i suradnici (2004) također u reproduktivni trud uključuju i nepotistički trud, kojeg definiraju kao resurse usmjerene na preživljavanje genetskih rođaka. Nadalje, trud usmjeren na parenje predstavlja jedan kraj kontinuuma reproduktivnog truda, dok roditeljski i nepotistički trud zajednički karakteriziraju drugi pol (Figueredo i sur., 2006). Sukladno tome, možemo definirati dva kraja istog kontinuuma, a pripadanje svakom od tih polova određeno je količinom roditeljskog ulaganja. Teorija životnih puteva se može dobro ilustrirati uspoređivanjem bihevioralnih strategija koje manifestiraju r-selektirane vrste, koje ulažu više resursa u reprodukciju; s K-selektiranim vrstama, koje značajnije ulažu u dugoročne strategije (Pianka, 1970). Stoga je moguće poistovjetiti r-selektirane jedinke s trudom usmjerenim na parenje; dok su za K-selektirane jedinke karakteristični roditeljski i nepotistički trud. Ovaj kontinuum se ujedno naziva i r/K kontinuumom koji predstavlja kovarirajući raspon reproduktivnih uzoraka ponašanja povezanih s odrednicama životne povijesti kao što su plodnost i roditeljsko ulaganje. Krajevi ovog kontinuuma predstavljaju ekstremnu r strategiju i ekstremnu K strategiju (Figueredo i sur., 2006).

Kamenice koje produciraju 500 milijuna jajašaca godišnje dobro utjelovljuju r-strategiju, dok primat, koji imaju jednog potomka svakih pet do šest godina očigledno koriste K-strategiju. Dok bilo koja karakteristika strategije životne povijesti može nezavisno pridonositi fitnessu, ključna stavka je da je očekivana kovarijacija uzduž jedne osi između vrsta. To znači da se zečevi služe K-strategijom u odnosu na ribe, ali su više skloni r-strategiji u odnosu na ljude. Neke od glavnih karakteristika vrsta koje se služe r-strategijom jesu velika veličina legla, kratko vrijeme između poroda, velik broj potomaka, visoke stope infantilnog mortaliteta te niski stupanj roditeljskog ulaganja. Također, suprotne karakteristike su pronađene kod vrsta koje koriste K-strategiju. Korištenje K strategije zahtijeva kompleksnije živčane sustave i veći mozak (Rushton, 1985). Ovi nalazi sugeriraju da su se r-selektirane vrste razvile u nestabilnim i nepredvidivim okolinskim uvjetima, što je dovelo do strategije koja se usmjerava na produkciju genetski sličnih potomaka. Pri tome se nestabilnost kao karakteristika okoliša odnosi na visoku fluktuaciju količine hrane, dok

se nepredvidivost odnosi na velik broj potencijalnih predatora u okolini (Figueredo i sur., 2006). Primjerice, zečevi pokazuju ubrzani seksualni razvoj, veliku plodnost, kratke životne vijekova, manju grupnu kohezivnost i manje natjecanja za stjecanje resursa; iz razloga što su se evoluirali u okolini u kojoj je bilo isplativo koristiti kratkoročne seksualne strategije. Suprotno tome, K-selektirane vrste razvile su se u stabilnom i predvidljivom okruženju, što je rezultiralo strategijom usmjerenom na osiguravanje opstanka genetski sličnih potomaka. Slonovi, kao jedni od karakterističnih K-selektiranih vrsta, pokazuju sporo seksualno sazrijevanje, nisku fertilitet, visok stupanj roditeljskog ulaganja, veći vremenski interval između poroda, veću grupnu koheziju te visoku kompeticiju za resurse (Figueredo i sur., 2006).

Logično je zaključiti da je r-strategija usmjerena na kvantitetu, a K-strategiju na kvalitetu potomstva. Teorija životne povijesti nalaže da se svaki organizam koji nastoji maksimizirati svoju mogućnost adaptacije suočava s kompromisom između ženske plodnosti i stope preživljavanja potomaka (Strassmann i Gillespie, 2002). Prema evolucionim načelima vrijedi da ako određena vrsta živi u nestabilnim uvjetima, za nju je bolje imati veći broj potomaka budući da svaki potomak nosi jedinstvenu kombinaciju gena, a s više kombinacija gena povećava se mogućnost adaptivnih karakteristika u sljedećim generacijama. S druge strane, ako su uvjeti u okolini stabilni, tada velik broj potomaka sa sobom nosi i puno genetskih kombinacija koje će se manifestirati na nepovoljan način (Rushton, 1995).

Populacije koje koriste r-strategiju oportunistički iskorištavaju okoliš s velikim varijacijama u veličini populacije i visokom razinom natjecanja unutar populacije. Korisnici K-strategije konzistentno iskorištavaju svoj okoliš, ne pokazuju velike varijacije u veličini populacije te je kompeticija unutar vrste manja nego kod vrsta koji koriste r-strategiju. Socijalni sustavi kod r-populacija pokazuju nizak stupanj socijalne organizacije i nizak stupanj altruizma između organizama, dok kod vrsti K-strategije postoji visok stupanj socijalne organizacije i viši stupanj altruističnih ponašanja (Rushton, 1985).

1.3. Diferencijalna K teorija

Ellis, Figueredo, Brumbach i Schlomer (2009) navode kako razlike u životnoj povijesti ne postoje samo između vrsta, već se manifestiraju i unutar iste vrste. Što se konkretno tiče ljudske vrste, teoretizirano je kako ljudi, iako se smatraju vrstom koja se primarno služi K-strategijom, ipak demonstriraju individualne razlike te variraju na kontinuumu od spore do brze strategije životnih puteva. Ljudi s r-strategijom su evoluirali u nepogodnom i nepredvidljivom okruženju te su manje skloni trošiti svoje resurse na somatski i roditeljski/nepotistički trud. Međutim, ovakvi ljudi su skloniji ulagati energiju u trud usmjeren na parenje. Čini se da pokazuju psihosocijalne karakteristike koje pogoduju bržoj životnoj strategiji, uključujući impulzivnost, kratkoročno razmišljanje, promiskuitet, nisko žensko roditeljsko ulaganje, nisko ili nepostojeće muško roditeljsko ulaganje, manjak socijalne podrške, zanemarivanje socijalnih konvencija i povećanu sklonost riziku. S druge strane, ljudi za koje je karakteristična K-strategija su se vjerojatno razvijali u relativno blagim i predvidljivim okolinskim uvjetima. Oni su skloniji ulagati više u somatski te nepotistički/parentalni trud, a manje u onaj usmjeren na parenje. Od karakteristika iskazuju dugoročno razmišljanje, monogamiju, ekstenzivno roditeljsko ulaganje u potomstvo, značajne strukture socijalne podrške, pridržavanje socijalnim normama (npr. kooperacija i altruizam) te oprezno razmatranje rizika (Figueredo i sur., 2006; Olderbak i Figueredo, 2010). Naravno, spolne razlike unutar ljudske vrste idu u prilog teoriji seksualnih strategija, te je očito da će se muškarci češće služiti r-strategijom, a žene K-strategijom, što je dobiveno i kod većine drugih vrsta. Teorija koja opisuje r/K kontinuum na ljudsku vrstu, te analizira unutar-populacijske razlike naziva se diferencijalnom K teorijom.

Kada je riječ o manifestaciji r/K kontinuuma u ljudskom životu, postoje specifična obilježja koja su vezana uz oba pola. Kada sagledavamo obitelj koja je visoko na K-polu, dobiva se da je obitelj više stabilna, manja je vjerojatnost imanja dizigotnih blizanaca, veća je distanca između rođenja djece kojih je i manji broj. Što se tiče individualnog fizičkog razvoja, visoki K pojedinci pokazuju dulji gestacijski period, veća tjelesna težina pri porodu, kasnije stupanje u pubertet i starija dob kod prvotnog stupanja u seksualne odnose. Izuzev prije navedenih činjenica, na planu ličnosti i socijalnog ponašanja dobivaju se nalazi o višoj inteligenciji, većem manifestiranom altruizmu, snažnijem poštivanju zakona i propisa, no i nižom razinom aktivnosti i libida.

Giosan (2006) je u jednom istraživanju nastojao razviti optimizacijski model visokog-K fitnesa. U tu svrhu, konstruirana je mjera u kojoj su faktori odgovarali nezavisnim kriterijima fitnesa kod visoke K strategije. Kako autor navodi, visoka K strategija se može realizirati kroz: 1) očuvanje ili poboljšanje zdravlja jedinice, potomaka i srodnika, 2) postizanje uzlazne pokretnosti (stjecanje statusa kroz socijalnu i financijsku mobilnost), što može rezultirati boljim pristupom edukacijskim, medicinskim i karijernim prilikama potomaka, 3) socijalni kapital, koji može pridonijeti dobivanju pomoći od drugih u vrijeme potrebe, te 4) oprezno sagledavanje rizika, poput izbjegavanja rizičnih aktivnosti. Giosan (2006) pretpostavio je da će upravo ovi indikatori visoke K strategije biti povezani s određenim ishodima vezanim uz fitnes. Rezultati studije pokazali su da su pretpostavljeni faktori modela imali značajne efekte na fitnes, koji je operacionaliziran kao percipirana kvaliteta potomstva te broj djece. Skala je pokazala dobru kriterijsku valjanost, pri čemu je značajno negativno korelirala s brojem medicinskih dijagnoza i brojem prethodnih brakova, te značajno pozitivno s edukacijom te socijalnom podrškom. Što se tiče drugih ishoda povezanih s diferencijalnom K teorijom, Templer (2008) navodi da je K-super faktor, dobiven faktorskom analizom, dobar prediktor ishoda poput koeficijenta inteligencije, stope nataliteta, smrtnosti djece, zaraženosti HIV-om i očekivanog životnog vijeka.

1.4. Sličnost partnera i zadovoljstvo vezom

U dosadašnjim istraživanjima, pitanje u kojem stupnju kognitivne sličnosti povećavaju privlačnost između romantičnih partnera i zadovoljstvo vezom dovelo je do svojevrzne kontroverze. Istraživači poput Kerckhoffa i Davisa (1962) su zaključili da romantični parovi iskazuju određene kognitivne sličnosti, što je dovelo do sugestije da takve sličnosti povećavaju zadovoljstvo vezom. Ovakvo stajalište dovelo je do brojnih kritika, od kojih je jedna bila da uključenost u romantičnu vezu ne znači nužno i da su partneri zadovoljni vezom ili se međusobno duboko privlače (Sunnafrank, 1991). Ljudi ostaju u nezadovoljavajućim vezama iz razloga što bolja alternativa možda ni ne postoji, ili zbog okolnosti koje potiču obvezivanje na odnos čak i kad je zadovoljstvo njime nisko.

Iako neka istraživanja pokazuju da sličnosti u vjerovanjima, stavovima i vrijednostima koreliraju sa privlačnošću partnera i zadovoljstvom vezom, druge studije nisu uspješno dokazale povezanost između tih kognitivnih sličnosti i procjena zadovoljstva vezom, pogotovo kod parova

koji su u dugoročnim vezama (Levinger, Senn i Jorgensen, 1970). Za ovakve diskrepance u rezultatima su potencijalno zaslužne različite ispitivanih vrste kognitivnih sličnosti, pri čemu su većina autora ispitivali sličnosti u vrlo općenitim stavovima, poput socijalnih, političkih, ekonomskih i religijskih stavova. Byrne (1971) u svom modelu privlačnosti sugerira da sličnost u navedenim stavovima promovira privlačnost i zadovoljstvo vezom iz razloga jer pojedinci smatraju pronalaženje tih sličnosti kod partnera nagrađujućim. Prema Byrneu (1971), ljudi su motivirani zadržavati točne stavove, no nesigurni su u točnost njihovih stavova budući da se oni ne mogu validirati kroz vanjske, objektivne standarde. Otkriće sličnosti stavova kod partnera ima funkciju smanjenja nesigurnosti i djeluje nagrađujuće na osobu. Byrne (1971) je u jednom istraživanju eksperimentalno prikazao da slušanje nekoga tko iskazuje slične stavove izaziva pozitivan afekt kod slušatelja, dok slušanje nekoga s različitim stavovima dovodi do suprotnog učinka. Ovaj rezultat sugerira da što je neki stav osobi važniji, te stoga ima i veću vrijednost, to će sličnost partnera snažnije djelovati na privlačnost.

Byrne (1971) je u konstrukciji svoje teorije koristio principe paradigme klasičnog uvjetovanja, čime je pretpostavio da će osobe biti privučene drugima sa sličnim stavovima, budući da ljude privlači izvor nagrade. Duck (1977) proširuje Byrneov model spajajući ga s „filter“ teorijama razvoja veza (Kerckhoff i Davis, 1962) i Kellyevom (1955; prema Duck, 1977) teorijom osobnih konstrukata kako bi stvorio model koji filtrira sličnosti. Autor polazi od teorijske pretpostavke da pojedinci filtriraju potencijalne romantične partnere za različite kognitivne sličnosti u različitim stadijima romantične veze. Sličnost koja može funkcionirati na početku upuštanja u vezu će nerijetko postati nevažnom kasnije u razvoju te iste veze, stoga Duck (1977) smatra da iako sličnosti u socijalnim i političkim stavovima mogu biti bitne u inicijalnoj interakciji, za kasnije stadije veze ključne su sličnosti na planu fundamentalnih vrijednosti i kognitivnih struktura. Sukladno Byrneovom modelu, Duckov proširen filter model naglašava funkciju sličnosti partnera da poveća privlačenje između partnera zbog validacije kognicija oko kojih su pojedinci nesigurni. Kada se sličnosti otkriju i potvrde dolazi do obostrane validacije i pozitivnog potkrepljenja, te se stoga razvijaju dublje razine intimnosti između romantičnih partnera.

Osim sličnosti u stavovima, čini se da zadovoljstvo vezom ovisi dijelom i o emocionalnoj sličnosti partnera. Anderson i suradnici (2003) su pretpostavili postojanje nekoliko prednosti emocionalne sličnosti. Budući da emocije imaju funkciju organiziranja pojedinčevog odgovora na

okolinu, sličnost na planu emocija koordinira odgovor para na okolinu (Frijda i Mesquita, 1994). Nadalje, sličnost u emocionalnim iskustvima facilitira uzajamno razumijevanje emocionalnih stanja para. Konačno, zadnja prednost ovakve sličnosti za vezu je ta da emocionalna sličnost validira oba partnera jer svaki od njih percipira da su njegove/njene emocije dijeljene sa značajnom drugom osobom. Ove tri prednosti teorije Andersona i suradnika su neovisne o kontekstu. Primjerice, veza u kojoj oba člana imaju visoke, ali i slične razine ljutnje tijekom konflikta ima nekoliko prednosti nad parovima koji imaju visoke ali različite razine ljutnje. Nakon kontroliranja efekta razine ljutnje, ovakav par bi trebao bolje razumjeti emocionalno stanje partnera („Ona je ljuta jer sam ja ljut“), bolje bi koordinirao odgovore na danu situaciju (npr. Obje strane uključene u interakciju, nijedan se ne odmiče iz interakcije) te bi se osjećali validiranim jer dijele emociju ljutnje. Iz ovog razloga, pretpostavlja se da bi emocionalna sličnost partnera trebala predviđati kvalitetu i zadovoljstvo vezom neovisno o tipu socijalne interakcije kojom se procjenjuje sličnost (Gonzaga, Campos i Bradbury, 2007).

Morry (2003) u svojim istraživanjima pretpostavlja kako su socijalne projekcije, tj. tendencije da karakteristike promatrača utječu na percepciju druge osobe (Allport, 1924), zapravo produkt zadovoljstva vezom između partnera. Pojedinčevo prethodno iskustvo i laičke teorije služe kao indikatori da bi zadovoljstvo vezom i sličnost trebali biti povezani. Kada je osoba u vezi, privlačnost same veze i partnera vodi do percepcije sličnosti. Stoga Bochner (1991) predlaže da privlačnost zapravo prethodi sličnosti partnera. Autorovo teorijsko polazište zasniva se na pretpostavci da pojedinci prvo pretpostave što oni sami i njihovi partneri imaju slično, te dalje komuniciraju na način da održavaju dojam sličnosti. Bitno je naglasiti da ovaj utjecaj privlačnosti na sličnost ne isključuje i utjecaj sličnosti na privlačnost, već se smatra da je zajednički utjecaj najtočnije objašnjenje.

1.5. Povezanost strategija životne povijesti i zadovoljstva vezom

Shackelford i Buss (1997) navode kako je poedinčevo iskustvo bračnog zadovoljstva evoluirani psihološki mehanizam kojem je funkcija praćenje ukupnih benefita i troškova braka. Naime, nezadovoljstvo brakom trebalo bi služiti adaptivnoj funkciji motiviranja pojedinca da pokuša promijeniti postojeću vezu ili naći drugu. Olderbak i Figueredo (2012) tvrde kako za ovu hipotezu postoji mnoštvo empirijskih dokaza. Primjerice, procijenjeno zadovoljstvo vezom je

pozitivno povezano s obvezivanjem partneru i vezi, vjernosti i sniženoj vjerojatnosti razvoda braka (Olderbak i Figueredo, 2012).

Dominantna teorija izbora partnera je teorija asortativnog uparivanja, koja predlaže da pojedinci biraju partnere koji su im fenotipski slični po bihevioralnim i fizičkim karakteristikama (Mealey, 2000). Najvažnija pretpostavka asortativnog uparivanja je da će parovi koji su asortativno upareni također biti i zadovoljniji svojom romantičnom vezom. Dobiveno je da sličnost na planu ličnosti snažno predviđa zadovoljstvo vezom. Uz to, dobivaju se značajni rezultati kod parova izjednačenih po spolnim ulogama, stavovima prema seksu, romantičnosti i religijskim stavovima, te će takvi parovi vjerojatnije ostati zajedno u odnosu na neusklađene parove. Što se tiče veze između životne povijesti i zadovoljstva vezom, pretpostavlja se da će stupanj u kojem je par asortativno uparen varirati s obzirom na njihovu korištenu strategiju r/K kontinuuma. Rezultati studije Olderbak i Figuereda (2012) pokazuju da, kada se uspoređuju s parovima neasortativno uparenim na strategijama r/K kontinuuma, prosječna vrijednost životne povijesti para bila je jedini prediktor zadovoljstva vezom, te se pokazala kao snažan prediktor asortativnog uparivanja. Dakle, dijeljena strategija životne povijesti je naizgled najznačajniji prediktor zadovoljstva vezom, čak i u odnosu na suprotivnu komunikaciju i geografsku udaljenost partnera.

Olderbak i Figueredo (2009) su u svom istraživanju proučavali međuodnos korištenja r ili K strategije, stilova privrženosti, stilova komunikacije i zadovoljstva vezom. Autori su pretpostavili kauzalni odnos između varijabli, te su postavili hipotezu da će strategija životnih puteva biti značajan prediktor zadovoljstva vezom. Pri tome, predviđeno je kako će komunikacijski stil i stil privrženosti biti djelomični medijatori odnosa između strategije životnih puteva i zadovoljstva vezom. Rezultati studije pokazuju da se partneri uparuju prema sličnosti u životnoj strategiji, ali je ovaj nalaz dobiven samo kod onih parova koji koriste sporu životnu strategiju. Konačno, zaključeno je kako je dijeljeno korištenje spore životne strategije u navedenom istraživanju prediktor zadovoljstva vezom.

1.6. Model međuzavisnosti aktora i partnera (APIM; The Actor-Partner Interdependence Model)

Psihologijska istraživanja se unazad nekoliko desetljeća nerijetko bave utjecajem koji pojedinci imaju jedni na druge. Smatra se da ako su ponašanja, emocije i misli dvoje ljudi uzajamne i kauzalno povezane, taj par je međuovisan, i stoga, zaključujemo da postoji odnos. Odnos ili veza se definira bliskom do mjere do koje je izdržljiva te do koje uključuje snažne, učestale te raznolike kauzalne međupovezanosti (Kelley i sur., 1983). Ljudi koji su uključeni u dijadne odnose, ili čak i kratke dijadne interakcije, često utječu jedan na drugoga u vidu mišljenja, emocija i ponašanja. Kelley i suradnici (1983) navode kako se ovaj fenomen često javlja u romantičnim vezama, gdje potencijal za međusobno utjecanje predstavlja suštinsku odrednicu prisnosti u vezi. Gotovo sve važnije teorije romantičnih veza, uključujući one vezane uz pravičnost; obvezivanje; povjerenje; međuovisnost te privrženost, pretpostavljaju da atributi i ponašanja jednog partnera mogu utjecati na ishode drugog člana dijade. Obostrano utjecanje je također prisutno i u drugim dijadnim odnosima, poput prijateljskih odnosa i odnosa na poslu.

Velik broj prethodnih istraživanja koja su se bavila ispitivanjem zadovoljstva vezom pokazao je da postoji značajno podudaranje između samoprocjene i procjene partnera u procjeni životne strategije. Iz ovog razloga logično je zaključiti kako je korištenje samo jednog skupa procjena dovoljno. Međutim, dobivaju se puno precizniji i bogatiji podaci ukoliko se u istraživanjima ovog tipa koriste i aktorski i partnerski efekti, što bi uključivalo i samoprocjenu i procjenu partnera. Naravno, ovakva istraživanja bi zasigurno zahtijevala analizu dijadnih podataka, što je u nekim slučajevima problematično iz razloga što podaci samoprocjene i procjene partnera generalno nisu nezavisni, nego su u određenoj korelaciji (Kenny i Cook, 1999). Stoga se mnogi autori odlučuju služiti aktorsko-partnerskim modelom međuzavisnosti (APIM; Kenny i Ledermann, 2010).

APIM je specifičan model dijadnih odnosa koji integrira pojam međuzavisnosti dviju osoba s određenim statističkim tehnikama mjerenja i testiranja te međuzavisnosti. Prednost ovog modela je omogućena kontrola korelacija između zavisnih varijabli, no i između rezidualnih varijabli (Cook i Kenny, 2005). Kenny i Cook (1999), koristeći teoriju međuzavisnosti, razvili su četiri opća APIM uzorka: samo aktorski, samo partnerski, usmjeren na par i kontrastni obrazac. Samo aktorski obrazac se javlja kada partnerski efekt iznosi nula, odnosno kada pojedinčeva kauzalna varijabla ima efekt samo na njegove ili njene ishodne varijable, ali ne i na partnerove ishodne varijable.

Samo partnerski obrazac se javlja ako je partnerski efekt različit od nule, ali je aktorski efekt nula, no ovaj obrazac je vrlo rijedak u istraživanjima. Obrazac usmjeren na par nastaje kada su partnerski i aktorski efekti jednaki, odnosno kada je pojedinčeva ishodna varijabla podjednako pod utjecajem njegovih ili njenih kauzalnih varijabli i kauzalnih varijabli partnera. Konačno, kontrastni obrazac je prisutan kada su aktorski i partnerski efekti jednaki, ali suprotnog predznaka. Dakle, APIM model je model izbora za istraživanje dijadnih, posebice romantičnih, odnosa. Iz ovog razloga logično je koristiti upravo njega za ispitivanje odnosa između varijabli poput korištenja strategija životne povijesti i zadovoljstva vezom para.

1.7. Razlozi za korištenje APIM modela

Aktorsko-partnerskim modelom međuzavisnosti moguće je ispitati aktorske i partnerske efekte strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom kod romantičnih parova. Iako postoji mnogi broj istraživanja odnosa strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom, npr. istraživanja Olderbak i Figuereda (2009; 2010; 2012), ta istraživanja su dovela u odnos zadovoljstvo vezom s varijablama poput dijeljene životne povijesti te stupnja asortativnog uparivanja partnera. APIM bi u ovom kontekstu dodatno omogućio ispitivanje partnerskih efekata strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom, koji nije ispitan u istraživanjima ovog područja. Konkretno, mogao bi se ispitati efekt strategije životnih puteva jednog člana dijade na zadovoljstvo vezom drugog člana dijade. Dakle, cilj ovog istraživanja je ispitati efekte strategija životne povijesti na zadovoljstvo vezom kod romantičnih parova.

Već je napomenuto da pojedinci sa sporijom životnom strategijom imaju manji broj seksualnih partnera i manji broj potomaka, te su skloni dugoročnom planiranju. Budući da su pojedinci koji koriste K strategiju skloni dugoročnom planiranju, skloniji su upuštanju u dugoročne veze. Nadalje, dugoročne veze osiguravaju stabilniju okolinu za odgoj potomaka. Olderbak i Figueredo (2012) navode kako je procijenjeno zadovoljstvo vezom pozitivno povezano s obvezivanjem partneru i vezi te vjernosti. Stoga se očekuje da bi pojedinci sa sporijom životnom strategijom pokazivali veće zadovoljstvo vezom tijekom trajanja romantične veze u odnosu na pojedince koji se služe bržom životnom strategijom.

S druge strane, očekuje se da osim strategije jednog člana dijade, na zadovoljstvo vezom istog člana utječe i korištena strategija njihovog partnera. Budući da su pojedinci koji su visoki na K-polu skloniji održavanju dugoročnih veza i većem ulaganju u potomke od pojedinaca s r-strategijom, moguće je da će stoga njihovi partneri biti zadovoljniji vezom upravo zbog većeg ulaganja u potomstvo, kao i manjeg rizika nevjernosti partnera sa sporom životnom strategijom. Brža strategija životnih puteva je karakterizirana većim brojem seksualnih partnera i većim rizikom od nevjernosti, kao i imanjem većeg broja djece u koju se ulaže manje resursa. Stoga se može očekivati da će osoba čiji se partner služi K-strategijom biti zadovoljnija vezom u odnosu na osobu čiji se partner služi r-strategijom. Zbog toga bi se također očekivalo da će zadovoljstvo vezom biti manje kod osoba čiji se partneri služe bržom strategijom.

Nadalje, budući da je pretpostavka asortativnog uparivanja ta da će parovi koji su asortativno upareni također biti i zadovoljniji svojom romantičnom vezom, očekuje se da će parovi koji dijele životnu strategiju imati i veće zadovoljstvo vezom. U istraživanju Olderbak i Figuereda (2009) potvrđena je hipoteza da parovi slični po strategiji životnih puteva pokazuju veće zadovoljstvo vezom. Međutim, ova hipoteza je potvrđena samo kod parova koji imaju dijeljenu sporu strategiju životnih puteva. Logično je da će parovi u kojem su oba člana sklona imanju manje partnera, dugoročnim vezama i većem ulaganju u vezu i partnera imati veće zadovoljstvo vezom u odnosu na parove s dijeljenom bržom strategijom. Očekuje se da kod parova u kojima oba partnera koriste r-strategiju neće doći do većeg zadovoljstva vezom iz mogućeg razloga da im je manje stalo za vezu, budući da su za ovu strategiju specifični veći broj partnera, kraće veze te manje ulaganje. Iz ovog razloga se očekuje da će parovi s dijeljenom sporom životnom strategijom imati veće zadovoljstvo vezom.

2. Problemi i hipoteze rada

2.1. Problemi rada

- a) Ispitati aktorske efekte strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom.
- b) Ispitati partnerske efekte strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom.

2.2. Hipoteze rada

- a) Očekuje se značajan aktorski efekt strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom, pri čemu će ispitanici koji se služe sporijom životnom strategijom biti zadovoljniji vezom u odnosu na osobe koje koriste bržu životnu strategiju.
- b) Očekuje se značajan partnerski efekt strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom, pri čemu će ispitanici čiji se partneri služe sporijom životnom strategijom biti zadovoljniji vezom u odnosu na ispitanike čiji se partneri služe bržom strategijom životnih puteva.

3. Metoda

3.1 Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 215 heteroseksualnih parova u rasponu dobi od 19 do 65 godina ($M=38.96$, $SD=12.02$). U istraživanju su sudjelovali samo oni ispitanici koji su u vezi najmanje godinu dana. Što se tiče ukupnog uzorka, 61.9% ispitanika je u braku, dok je 38.1% neoženjeno/neudato. Svi članovi koji su u braku žive u zajedničkom domaćinstvu s partnerom, dok 58% neoženjenih/neudatih živi s partnerom, što čini 22% ukupnog uzorka. Duljina zajedničkog stanovanja romantičnih parova kreće se u rasponu od jedne do 39 godina ($M=13.02$, $SD=11.48$). Sa sadašnjim partnerom su u braku prosječno 11.25 godina ($SD=12.02$), a izvan braka su parovi prosječno proveli 4.12 godina ($SD=3.91$). Broj djece je između parova varirao između 0 i 5 ($M=1.24$, $SD=1.14$). Analizom stupnja obrazovanja dobiveno je da je 2.6% ispitanika završilo osnovnu školu, 47.7% ispitanika srednju školu, a 10.2% višu školu. Fakultetsko obrazovanje ima 37.7% ispitanika, a 1.9% ispitanika ima završen poslijediplomski studij.

3.2. Instrumentarij

3.2.1. Sociodemografski podaci

Ovim su upitnikom prikupljeni opći sociodemografski podaci o ispitanicima koji se odnose na dob, spol, stupanj obrazovanja, bračni status, te uključuju i podatke o duljini trajanja veze, vremenu provedenom izvan braka i u braku, kohabitaciji partnera i duljini iste te broju djece.

3.2.2. Mini-K upitnik

Upitnik Mini-K (Figueredo i sur., 2006) se sastoji od 20 čestica na koje ispitanici odgovaraju na skali procjene Likertovog tipa od -3 do 3. Mini-K je namijenjen ispitivanju domena ALHB-a (Figueredo i sur., 2006). Domene uključuju obiteljski kontakt i potporu; prijateljski kontakt i potporu; altruizam; kvalitetu odnosa s ocem/majkom; uvid, planiranje i kontrolu; namjere ka nevjernosti te religioznost. Pouzdanost upitnika na ovom uzorku je zadovoljavajuća i kao i pouzdanosti ostalih mjera prikazana u Tablici 1.

3.2.3. Upitnik percipirane kvalitete veze

Upitnik percipirane kvalitete veze (PRQC; *Perceived Relationship Quality Components*, Fletcher, Simpson i Thomas, 2000) sastoji se od 6 čestica od kojih se svaka odnosi na pojedinu komponentu romantične veze - ljubav, strast, predanost, povjerenje, zadovoljstvo i intimnost. Zadatak ispitanika je procijeniti sadašnju vezu na skali Likertovog tipa od 7 stupnjeva, gdje 1 predstavlja “uopće ne”, a 7 “izrazito da”. Primjer čestice upitnika je “*Koliko je vaša veza intimna?*”. Ukupan rezultat na upitniku se računa kao kompozit odgovora na svim česticama. Veći ukupan rezultat na Upitniku percipirane kvalitete veze predstavlja kvalitetniju vezu.

3.2.4. Indeks zadovoljstva partnerom

Indeks zadovoljstva partnerom (*Satisfaction Index*, Simpson, 1987) uključuje 11 čestica koje mjere različite aspekte zadovoljstva romantičnim partnerom. Čestice se sadržajno odnose na financijske resurse, fizičku privlačnost, sposobnost za emocionalnu podršku, pouzdanost i vjerovanje, sličnost stavova i vrijednosti, stabilnost i ugodnost ličnosti, socijalni status, sličnost interesa, nježnost i sposobnost razumijevanja partnera, seksualnu privlačnost, partnerovu bliskost i intimnost. Zadatak ispitanika je procijeniti zadovoljstvo partnerom na Likertovoj skali od 7 stupnjeva, pri čemu 1 predstavlja “vrlo nezadovoljan”, a 7 “vrlo zadovoljan”. Primjer čestice je “Procijenite koliko ste zadovoljni sličnošću njegovih/njezinih interesa s Vašim interesima”. Ukupan rezultat na upitniku odnosi se na kompozit odgovora na svim česticama, stoga veći ukupni rezultat označava veće zadovoljstvo partnerom.

3.2.5. Skala bračne stabilnosti

Skala bračne stabilnosti (Ćubela Adorić i Jurević, 2010) sastoji se od 9 čestica i mjeri različite aspekte bračne stabilnosti. Mjeri se procjena stupnja slaganja ispitanika s pojedinim tvrdnjama na Likertovoj skali procjene od 7 stupnjeva, pri čemu -3 znači „potpuno netočno“, a +3 „potpuno točno“. Za potrebe ovog istraživanja skala je prilagođena za parove koji su vezi. Primjerice, čestica „Imamo sve što jedan par treba da bi održao svoj brak.“ je preoblikovana u česticu „Imamo sve što jedan par treba da bi održao svoju vezu.“. Ukupan rezultat na upitniku izračunat je zbrajanjem odgovora na svim česticama. Veći ukupan rezultat označava i veću bračnu stabilnost.

Također, tri navedene mjere zadovoljstva vezom koje su korištene u istraživanju - upitnik percipirane kvalitete veze, indeks zadovoljstva partnerom i skala bračne stabilnosti standardizirane

su i nakon faktorske analize spojene u varijablu nazvanu Ukupno zadovoljstvo vezom, a nova mjera izražena je faktorskim bodovima dobivenim faktorskom analizom glavnih osi triju primarnih mjera zadovoljstva vezom.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno metodom papira i olovke, u domovima ispitanika. Parovi ispitanika bi prije početka istraživanja bili razdvojeni kako ne bi mogli vidjeti odgovore druge osobe iz para. Ispitivač je bio zadužen za osiguravanje nezavisnosti odgovaranja. Ispitanici bi primili paket upitnika koji je uključivao Mini-K, Indeks zadovoljstva partnerom, Skalu bračne stabilnosti i Upitnika percipirane kvalitete veze. Prije samih upitnika, ispitanici su morali odgovoriti na 7 pitanja upitnika sociodemografskih podataka. Postojale su dvije verzije paketa upitnika, verzija za žene i verzija za muškarce, koje su osim u rodu u potpunosti identične. Ispitanici su prvo rješavali dio upitnika koji se je odnosio na samoprocjenu ispitanika, nakon čega je uslijedio dio upitnika koji se odnosio na procjenu partnera, koja se ispitivala Mini-K upitnikom.

Ispitanicima je prezentirana sljedeća uputa: "Pred Vama se nalazi niz upitnika kojima ćete procijeniti u kojoj Vas mjeri navedene tvrdnje dobro opisuju. Molimo Vas da prije ispunjavanja upitnika pažljivo pročitate upute. Procjene je moguće davati na različite načine koji su detaljno objašnjeni na početku svakog upitnika. Zbog toga Vas molimo da prije rješavanja svakog upitnika pažljivo pročitate uputu. Molimo Vas da iskreno odgovarate na pitanja i da ih ne preskačete. Svi prikupljeni podaci su anonimni i iskoristit će se isključivo za grupni prikaz rezultata istraživanja." Nakon pročitane upute, eksperimentator je naglasio anonimnost upitnika, te dati uputu da svoj paket upitnika partneri rješavaju nezavisno jedan od drugoga. Veći dio ispitanika prikupljen je metodom snježne grude. Nakon provedenog istraživanja podaci su analizirani SPSS-om (Statistical Package for the Social Sciences), a aktorski i partnerski efekti su izračunati pomoću APIM-a (Stas, Kenny, Mayer i Loeys, 2018).

4. Rezultati

Prije same APIM analize, izračunate su korelacije između rezultata članova para na upitniku Mini-K s rezultatima na pojedinačnim mjerama i ukupnoj mjeri zadovoljstva vezom. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. *Deskriptivni podaci za sve mjerene varijable*

Varijable	Muškarci					Žene				
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Muškarci										
1. Mini-K										
2. PRQC	.26**									
3. SI	.17**	.75**								
4. SBE	.21**	.56**	.51**							
5. ZV	.25**	.97**	.88**	.65**						
Žene										
6. Mini-K	.23**	.07	.14	.12	.14					
7. PRQC	.06	.52**	.48**	.29**	.53**	.18*				
8. SI	.11	.51**	.52**	.27**	.54**	.14*	.83**			
9. SBE	.14	.36**	.40**	.47**	.42**	.22**	.63**	.59**		
10. ZV	.10	.54**	.52**	.33**	.56**	.18**	.97**	.93**	.71**	
α	.76	.88	.84	.86	.85	.76	.76	.88	.81	.83
M	1.39	41.26	27.80	13.48	-.08	1.71	25.38	40.27	26.76	.08
SD	.42	14.08	7.74	8.50	1.01	.37	13.34	13.40	6.91	.88

Mini-K – strategija životnih puteva; PROQ – percipirana kvaliteta veze; SI – indeks zadovoljstva partnerom; SBE – bračna stabilnost; α – Cronbach alpha; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; ZV - kompozitna mjera zadovoljstva vezom; * - $p < 0.05$; ** - $p < 0.01$.

U Tablici 1. vidljivo je kako mjere najviše koreliraju međusobno unutar spola, dok su između spolova te korelacije nešto manje, no još uvijek statistički značajne. Dobivena je statistički značajna povezanost između zadovoljstva vezom kod muškaraca i žena ($r = .56$, $p < .01$).

Iz tablice je vidljivo kako rezultat na upitniku Mini-K kod muškaraca statistički značajno korelira s mjerama zadovoljstva kod muškaraca. Kod žena također postoje značajne korelacije rezultata na Mini-K testu i svih mjera zadovoljstva vezom žena. Međutim, nisu dobivene statistički značajne povezanosti Mini-K muškarca i mjera zadovoljstva vezom kod žena, kao i obratno. Vidljivo je kako rezultat na upitniku Mini-K kod žena i muškaraca statistički značajno korelira ($r = .23$, $p < .01$). Nadalje, sve dobivene korelacije između varijabli su pozitivne.

Pouzdanosti svih korištenih mjera, prikazane u Tablici 1., su zadovoljavajuće. Pri tome, najmanju pouzdanost imaju Mini-K kod žena i muškaraca, kao i percipirana kvaliteta veze kod žena ($\alpha = .76$).

Najveću pouzdanost imaju skala bračne stabilnosti kod žena te upitnik percipirane kvalitete veze kod muškaraca ($\alpha = .88$).

Nakon analize deskriptivnih podataka, provedena je APIM analiza kako bi se utvrdio odnos između životne strategije i rezultata na ukupnoj mjeri zadovoljstva vezom. Kao prvi korak izračunat je hi-kvadrat test (χ^2), koji pokazuje postoji li statistički značajna razlika u aritmetičkim sredinama, varijancama i kovarijancama kod muškaraca i kod žena. Budući da je hi-kvadrat test statistički značajan, može se zaključiti da se uzorci ispitanika značajno razlikuju u strategiji životnih puteva obzirom na spol (Tablica 2).

Nadalje su se ispitali aktorski i partnerski efekti strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom, točnije, ispitalo se predviđaju li strategije životnih puteva oba partnera njihovo zadovoljstvo vezom, te su ovi rezultati prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Rezultati APIM analize efekata strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom

Kriterij	r_p	r_{ce}	Hi-kvadrat test (χ^2) ^a	Aktor	Partner	R^2	k	95% IP		Dijadni obrazac
				Ž → Ž M → M	M → Ž Ž → M			DG	GG	
sve tri mjere zadovoljstva vezom	.22**	.56***	55.79***	.17* .24***	.06 .05	.04 .06	.31 .22	-.53 -.44	1.15 .89	samo aktorski i obrazac para samo aktorski
zadovoljstvo vezom 1 (PROQ)	.22**	.53***	46.28***	.17* .25*	.03 .01	.03 .06	.15 .05	-.64 -.55	.93 .64	samo aktorski samo aktorski
zadovoljstvo vezom 2 (SI)	.22**	.51***	59.64***	.12 .16*	.08 .10	.03 .04	.63 .66	-.76 -.54	2.02 1.85	samo aktorski i obrazac para samo aktorski i obrazac para
zadovoljstvo vezom 3 (SBE)	.23**	.46***	50.43***	.20** .19**	.09 .07	.06 .05	.40 .43	-.33 -.5	1.13 1.36	samo aktorski i obrazac para samo aktorski i obrazac para

Legenda: Mini-K – strategija životnih puteva; PROQ – percipirana kvaliteta veze; SI – indeks zadovoljstva partnerom; SBE – bračna stabilnost; r_p – korelacija između prediktorskih varijabli žena i muškaraca; r_{ce} – korelacija između pogrešaka kriterijskih varijabli žena i muškaraca; Ž – žene; M – muškarci; β – standardizirani beta koeficijent; R^2 – koeficijent determinacije; k – omjer partnerskog i aktorskog efekta; 95% IP – interval pouzdanosti za k (Monte Carlo metoda uzorkovanja); DG – donja granica za 95% IP; GG – gornja granica za 95% IP

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

a. Stupnjevi slobode za sve testove jesu 6.

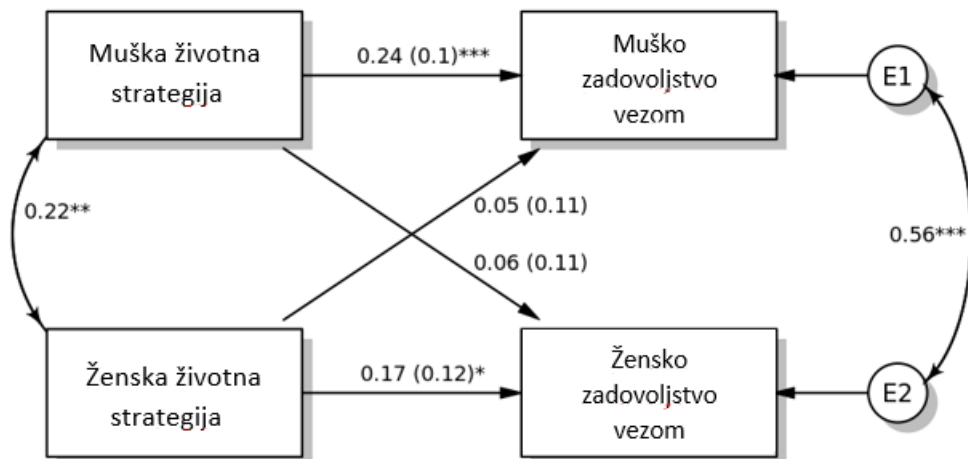
Dobiveno je da varijabla strategija životnih puteva kod žena ima statistički značajan aktorski efekt na ukupno zadovoljstvo vezom ($\beta=.17$, $p<.05$), kao i na mjeru percipirane kvalitete veze ($\beta=.17$, $p<.05$), te na skalu bračne stabilnosti ($\beta=.20$, $p<.01$).

Nije dobiven značajan aktorski efekt strategija životnih puteva na indeks zadovoljstva partnerom kao kriterij. Dakle, ovaj rezultat upućuje da je sporija životna strategija (viši rezultat na upitniku Mini-K) kod žena povezana s njihovim većim zadovoljstvom vezom. Slični aktorski efekti su dobiveni i kod muškaraca: strategije životnih puteva su imale značajne efekte na ukupno zadovoljstvo vezom ($\beta=.24$, $p<.001$), kao i na mjere percipirane kvalitete veze ($\beta=.25$, $p<.05$), indeks zadovoljstva partnerom ($\beta=.16$, $p<.05$), te i mjeru bračne stabilnosti ($\beta=.19$, $p<.01$). Vidljivo je da i kod muškaraca sporija strategija životnih puteva pozitivno predviđa zadovoljstvo vezom (Tablica 2).

Međutim, nije dobiven ni jedan statistički značajan partnerski efekt strategije životnih puteva na mjere zadovoljstva vezom, što znači da određena strategija životnih puteva jednog člana dijade ne predviđa značajno zadovoljstvo vezom kod drugog člana romantične veze.

Strukturalni model aktorskih i partnerskih efekata strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom prikazuje se na Slici 1.

Slika 1. *Strukturalni model strategija životnih puteva i njegovog efekta na ukupno zadovoljstvo vezom kod muškaraca i žena*

U zadnjem koraku statističke obrade podataka izračunata je najprije sličnost među romantičnim parovima koja je potom korelirana s 3 mjere zadovoljstva vezom i kompozitnom mjerom.

Sličnost među parovima računata je po formuli:

$$(K\_mini\ rezultat\ žene - Mini-K\ rezultat\ muškarca)^2$$

Tako je dobiven koeficijent koji je to manji što je manja razlika među članovima para, odnosno što je sličnost u strategijama životnih puteva među njima veća. Potom je ta mjera korelirana s mjerama zadovoljstva vezom. Iz dobivenih korelacija kod mjere zadovoljstva 1 – percipirane kvalitete veze i skupne mjere vidljivo je da su muškarci zadovoljniji vezom što su im žene s kojima su u paru sličnije ($r=-.16, p<.05$). Ostale korelacije nisu statistički značajne.

5. Rasprava

Korištena strategija životnih puteva smatra se snažnim prediktorom zadovoljstva vezom. Pri tome, ova varijabla se često uspoređuje s alternativnim prediktorima zadovoljstva vezom, poput komunikacijskog obrasca, geografske distance između partnera. Stupanj u kojem su se partneri asortativno uparili na temelju strategije životnih puteva i njihova prosječna strategija se konzistentno pokazuje kao primarni prediktor zadovoljstva vezom (Olderbak i Figueredo, 2010). Međutim, nijedno istraživanje se nije bavilo ispitivanjem aktorskih i partnerskih efekata strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom. Dakle, iako su se ispitivali efekti dijeljene životne strategije, nisu poznati partnerski efekti strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom.

U ovom istraživanju rezultati pokazuju da strategije životnih puteva statistički značajno predviđaju zadovoljstvo vezom, i na pojedinačnim mjerama, kao i na kompozitu, čime je potvrđena prva hipoteza u istraživanju. Aktorski efekti su dobiveni za gotovo sve varijable, uz izuzetak efekta strategije životnih puteva kod žena na ishodnu varijablu indeksa zadovoljstva partnerom, dok su kod muškaraca svi aktorski efekti značajni. Budući da su svi standardizirani beta koeficijenti pozitivnog smjera, ovaj nalaz sugerira da upravo viši rezultat na Mini-K upitniku predviđa veće zadovoljstvo vezom kod oba člana dijade. Visok rezultat na Mini-K upitniku predstavlja sporu (K) strategiju. Budući da su pojedinci koji koriste K strategiju skloni dugoročnom planiranju, skloniji su upuštanju u dugoročne veze te imaju relativno mali broj seksualnih partnera u svom životnom vijeku. Zbog ovih karakteristika očekuje se da bi ovakvi pojedinci u pravilu izvještavali o višem stupnju zadovoljstva vezom, pozitivnom procjenom razvoja veze i manjim varijabilitetom u zadovoljstvu vezom tijekom trajanja romantične veze. Ovo bi pomoglo K-pojedincima u održavanju dugoročne veze, kao i osiguravanju stabilne okoline u kojem bi odgajali potomke (Olderbak i Figueredo, 2010). Međutim, većina studija pokazuje da bi upravo dijeljena životna povijest mogla biti ključni prediktor zadovoljstva vezom. Parovi koji se asortativno uparaju prema strategiji životnih puteva često izvješćuju o većem zadovoljstvom vezom.

Korelacija između muških i ženskih reproduktivnih strategija u ovom istraživanju bila je niska, no statistički značajna ($r=.23$, $p<.01$). Budući da je korelacija između strategija životnih puteva kod partnera pozitivna, ovo sugerira da postoji određeno asortativno uparivanje partnera na temelju njihovih reproduktivnih strategija. Dakle, sporiya reproduktivna strategija kod žene je statistički

povezana sa sporijom strategijom kod njenog partnera. Čini se da prirodna selekcija favorizira osobine koje smanjuju intergeneracijsku varijancu broja potomaka (Chisholm i sur., 1993). Konzistentno imanje manjeg broja visoko-kvalitetnih potomaka u konačnici rezultira većim brojem daljnjih potomaka, to jest, većem preživljavanju genetskog materijala jedinke. Kod većeg broja potomaka slabije kvalitete, reproduktivni uspjeh ovisi većinom o sreći, zbog čega dolazi do veće varijance u njihovom reproduktivnom učinku. Selekcija će favorizirati bržu strategiju reprodukcije, i stoga i veći broj manje kvalitetnih potomaka, samo kada je varijanca broja potomaka pouzdano niska (Boyce i Perrins, 1987).

Iz evolucijske perspektive, zadovoljstvo ili nezadovoljstvo vezom se može promatrati kao psihološko stanje koje ima funkciju praćenja sveukupnih troškova ili benefita u samoj vezi. Shackelford i Buss (1997) kao primjer navode romantične dugoročne partnerice koja je nevjerna, što postaje probabilistički trošak smanjene sigurnosti u očinstvo ili dijeljenje resursa i obvezivanje drugoj osobi. Stoga se može očekivati da bi nevjera smanjila zadovoljstvo vezom, budući da ono prati troškove koji nastaju u romantičnom odnosu. Do nevjere, a potom i do smanjenja zadovoljstva u vezi, može doći zbog različitih strategija životnih puteva koje partneri koriste. Ako su oba partnera visoko pozicionirani na K-strani r/K kontinuuma, oboje će biti skloniji manjem broju seksualnih partnera i potomaka te dugoročnom ulaganju u partnera i potomstvo, stoga se očekuje da će u ovakvoj situaciji doći do većeg zadovoljstva vezom. Potencijalno bi i parovi u kojima se oba člana služe bržom strategijom bili zadovoljniji vezom u odnosu na parove gdje se jedan član služi bržom, a drugi sporom vezom, što bi moglo uzrokovati više interpersonalnih konflikata. Kako bi se bolje pojasnila veza između zadovoljstva vezom i r/K parova, u buduća istraživanja bi se moglo uključiti ishodne varijable inicijalnog i longitudinalnog zadovoljstva vezom, pri čemu se pretpostavlja da će r-selektirani parovi pokazivati veće inicijalno zadovoljstvo, dok će parovi sa sporom strategijom izvještavati o većem longitudinalnom zadovoljstvu. Nadalje, Olderbak i Figueredo (2010) smatraju kako je dijeljena strategija životnih puteva partnera jedan od najznačajnijih prediktora inicijalnog, no i longitudinalnog zadovoljstva vezom.

Što se tiče partnerskih efekata strategije životnih puteva na zadovoljstvo vezom, nije dobiven nijedan statistički značajan efekt. Očekivalo se da će postojati određeni obrasci para u dijadama, no dobiveni su samo aktorski efekti. Nepostojanje partnerskog efekta uz značajan aktorski efekt znači da efekt jednog člana dijade nije jednak efektu drugog člana dijade na ishodnu varijablu.

Drugim riječima, aktorski efekt strategije životnih puteva jednog člana dijade je značajan na zadovoljstvo vezom, no procjena strategije za njegovog ili njezinog partnera nema efekta na zadovoljstvo vezom tog člana dijade. Dakle, veće zadovoljstvo vezom povezano je sa samoprocjenom osobe za vlastitu reproduktivnu strategiju, a procijenjena strategija njenog partnera ne dovodi do smanjenja ili povećanja zadovoljstva vezom. Ovi rezultati idu u suprotnom smjeru od gotovo svih dosadašnjih istraživanja, poput onih Olderbak i Figuereda, (2009; 2010; 2012), koji su dobili da je dijeljeno korištenje spore životne strategije od strane oba partnera prediktor zadovoljstva vezom.

Postoje mnoga potencijalna objašnjenja ovakvih neočekivanih rezultata, poput postojanja moderirajućih mehanizama u podlozi. Jedno potencijalno objašnjenje moglo bi biti da osim strategija životnih puteva romantičnih partnera, na zadovoljstvo vezom utječu i crte ličnosti koje posreduju u efektu na ishodnu varijablu. S druge strane, Olderbak i Figueredo (2009) u svom istraživanju postavljaju nekoliko hipoteza o povezanosti strategija životnih puteva i zadovoljstva vezom. Osim direktne povezanosti tih konstrukata, autori predlažu da teorija životnih puteva utječe i indirektno na zadovoljstvo vezom. Dijeljena strategija kod para će utjecati na njihov dijeljeni sigurni stil privrženosti, koji će potom utjecati na dijeljenu suportivnu komunikaciju. Suportivna komunikacija će dalje utjecati na zadovoljstvo vezom. Sami autori predlažu da u budućim istraživanjima treba dovesti u vezu i konstrukte poput emocionalne inteligencije i izvršnog funkcioniranja, za koje se smatra da bi mogli biti snažni utjecaji na sposobnost točnog prepoznavanja crta ličnosti potencijalnog partnera te daljnjeg informiranog izbora partnera. U ovom istraživanju nisu kontrolirani faktori poput prije navedene emocionalne inteligencije i izvršnog funkcioniranja. U daljnjim istraživanjima se također preporučuje korištenje višestrukih mjera strategija životnih puteva.

Kao zadnji korak u statističkoj obradi rezultata, ispitana je korelacija između stupnja sličnosti partnera te stupnja zadovoljstva vezom. Jedna prevalentna konceptualizacija selekcije partnera je „sličnosti se privlače“ (Carter i Glick, 1976). U mnogim studijama je nađeno da postoji pozitivna korelacija između karakteristika žena i njihovih muževa. Ovakva homogamija (Tharp, 1963) dobila je veću empirijsku podršku u znanstvenoj zajednici nego komplementarne teorije ili teorije filtera (Katz i Hill, 1958; Coombs, 1966; prema Barry, 1970). Partneri su često slični na osobinama poput inteligencije, psihopatologije i stavova (Wilson i Cousins, 2003), kao i na karakteristikama

dobi, rase, religije fizičke privlačnosti, socio-ekonomskog statusa, stupnja obrazovanja te brojnih drugih (Mascie-Taylor, 1995; Keller i sur., 1996). Nadalje, ne samo da se partneri biraju na temelju svojih sličnosti, već je izgledno da stupanj u kojem su slični utječe na zadovoljstvo vezom (Cattell i Nesselroade, 1967). Eysenck i Wakefield (1981) navode kako su sličniji partneri ujedno i zadovoljniji brakom ili vezom. Neke studije sugeriraju kako su veze u kojima su partneri slični longitudinalno stabilnije u odnosu na parove koji su manje slični (Bentler i Newcomb, 1978). Botwin i suradnici (1997) dobili su prosječnu korelaciju od .30 između osobnosti ispitanika i osobnosti njihovog idealnog partnera.

U ovom istraživanju, izračunata je kvadrirana razlika rezultata na Mini-K testu žena i muškaraca. Ovakav indeks sugerira da je par sličniji na strategijama životnih puteva što je taj indeks manji. Dobivene su dvije statistički značajne korelacije sličnosti partnera, s ishodnim varijablama percipirane kvalitete veze kod muškaraca i ukupnog zadovoljstva vezom kod muškaraca. Ove korelacije su negativnog smjera, što znači da su muškarci zadovoljniji vezom na tim mjerama što im je partnerica sličnija. Zanimljivo je kako su ovi podaci dobiveni samo kod muškaraca, dok kod njihovih partnerica nije dobivena nijedna značajna korelacija. Ovo bi moglo biti indikativno za postojanje određenih spolnih razlika u odnosu strategija životnih puteva i zadovoljstva vezom.

Budući da je strategija selekcije partnera kod žena usmjerena na odabir partnera koji je sposoban pružiti resurse i sigurnost, kao i ulagati u partnericu i potomke, ovakav rezultat je neočekivan. Bilo je pretpostavljeno da će žene koje koriste sporu strategiju biti zadovoljnije vezom kada im je partner sličniji po strategiji. Moguće je da iako muški partner koristi istu strategiju životnih puteva kao i žena, on ne posjeduje kvalitete poput ekonomske dobrobiti i drugih bitnih resursa koje žena može procijeniti potencijalno bitnijima za zadovoljstvo vezom. Buss (2003) prikazuje kako žene posebice preferiraju muškarce koji su im slični u odvažnosti, dominantnosti, aktivnosti, toplini, ugodnosti, odgovornosti, savjesnosti, marljivosti, inteligenciji, perceptivnosti i kreativnosti. Nadalje, Figueredo, Sefcek i Jones (2006) su pronašli da pojedinci teže asortativnom uparivanju na facetama ličnosti. U navedenom istraživanju je dobiveno kako žene preferiraju muškarce koji postižu više rezultate od njih na savjesnosti, ekstraverziji, ugodnosti, vrijednosti partnera a niže rezultate na neuroticizmu. Nadalje, moguće je i također da je uparivanje na temelju

iste strategije životnih puteva važno kod iniciranja veze i početnog zadovoljstva, dok u dužem trajanju ta varijabla nema više značajan efekt na zadovoljstvo partnera vezom.

Moguće je da muškarci čija je partnerica njima sličnija po korištenju K-strategije pokazuju veće zadovoljstvo vezom iz razloga što žene visoke na K-polu imaju manji broj seksualnih partnera te se pretpostavlja da je stoga i manji rizik za nevjeru. S druge strane, brza životna strategija nosi rizik nevjere, zbog karakteristike da je kod r-strategije karakterističan veći broj seksualnih partnera i manje dugoročnih veza. Kato (2019) navodi kako muškarce više uzrujava seksualna nevjera partnerice, dok su žene uzrujanije ako im je partner emocionalno nevjeran. Budući da je seksualna nevjera povezana s brzom strategijom životnih puteva, možda je muškarcima sa sporom strategijom inicijalno bitnije da im je partnerica slična na toj strategiji. Jedno evolucijsko objašnjenje zašto bi muškarcima sličnost u sporijoj životnoj strategiji bila važna je povećana sigurnost u očinstvo (Buss, 1996), pri čemu bi muškarci imali više sigurnosti u očinstvo potomaka s partnericom koja je sklonija manjem broju partnera, dugoročnijim vezama. Može se pretpostaviti da spora životna strategija muškaraca uključuje i manji rizik od emocionalne nevjere, stoga sličnost po životnim strategijama može ženi više značiti kasnije u vezi, kada su partneri emocionalno bliži nego na početku romantične veze.

Konačno, nisu dobiveni partnerski efekti strategije životnih puteva na zadovoljstvo u odnosu na istraživanja Olderbak i Figuereda (2009; 2010; 2012), u kojima je dijeljena životna strategija bila značajan prediktor zadovoljstva vezom. Ovo je moguće objasniti potencijalnim utjecajem dijeljene varijance metode. Kada se konstrukti procjenjuju putem samo jedne metode, što je u ovom slučaju samoizvještaj, aktorski efekt se dobiva iz samo jednog izvora. Partnerski efekt se, međutim, temelji na informacijama iz drugog izvora. Dakle, aktorski efekt se dobiva na mjerama koje imaju više zajedničke varijance u odnosu na mjere na kojima se zasniva partnerski efekt (Krasikova i LeBreton, 2012).

Rezultati ovog istraživanja doprinijeli su istraživanjima povezanosti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom. Budući da nema puno istraživanja u kojem su se koristile ove konkretne varijable zajedno, dobiveni rezultati mogli bi pomoći u usmjeravanju daljnjih istraživanja. Istraživanje je provedeno na hrvatskom uzorku, a ispitivanje istih konstrukata na različitim uzorcima važno je kako bi se ispitala i sama mogućnost generalizacije rezultata. Ova stavka je

posebno bitna za područje evolucijske psihologije, pri čemu se smatra da postoje evoluirani psihološki mehanizmi koji se javljaju u različitim kulturama. Nadalje, uzorak ispitanika je homogen po dobi, spolu, stupnju obrazovanja i drugim demografskim podacima, te bi daljnja istraživanja ovog područja mogla pružiti relevantne informacije za evolucijsku i socijalnu psihologiju. Kako bi se ispitala relativna važnost reproduktivnih strategija partnera na zadovoljstvo vezom, preporučuje se ispitivanje odnosa strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom ovisno o različitim duljinama veze ispitanika. Također, neočekivani dobiveni rezultati koji bi se mogli protumačiti kao nedostatkom studije mogu služiti i kao doprinos u vidu ponovnih testiranja konstrukata i implikacija koje bi se provjeravale u budućim studijama.

Iako su dobiveni aktorski efekti za gotovo sve varijable u istraživanju, partnerski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom nisu se pokazali značajnima. Nadalje, analiza korelacija sličnosti partnera sa mjerama zadovoljstva vezom pokazuje da su dobivene značajne korelacije sličnosti partnera i muškaraca na dvije mjere zadovoljstva vezom. Kod žena, za koje se očekivalo da će procijeniti sličnost s partnerom kao bitnijom za zadovoljstvo vezom, nisu dobivene statistički značajne korelacije. Ovo sugerira moguće postojanje spolnih razlika u percepciji važnosti podudaranja strategije životnih puteva za sveukupno zadovoljstvo vezom. Također, narav korištenih konstrukata i dijadnih podataka omogućuje djelomično povezivanje evolucijske i socijalne psihologije.

Osim navedenih doprinosa i implikacija dobivenih rezultata, ovo istraživanje nije bez svojih nedostataka. Kao glavni izvor podataka u istraživanju su korištene mjere samoprocjene. Da bi se povećala točnost procjene, kao i uklonile određene vrste pristranosti, u budućim istraživanja aktorskih i partnerskih efekata bilo bi dobro uvesti druge izvore podataka. Nadalje, kada ispitanici rješavaju set upitničkih mjera, uvijek postoji mogućnost da neke čestice ne razumiju, stoga dolazi do nasumičnog i neistinitog odgovaranja. Ovo bi moglo biti problematično budući da su se u ovom istraživanju koristile samo samoprocjene. Kod upitničkih mjera se preporučuje i kontrolirati socijalno poželjno odgovaranje, koje iskrivi prave rezultate (Milas, 2009). Iako je ispitanicima rečeno da je ispitivanje kompletno anonimno, svejedno je moglo doći do toga da sebe i svoju percepciju veze pokažu boljom nego što zapravo je.

Osim nasumičnog i socijalno poželjnog odgovaranja, može se i javiti obrazac odgovaranja, poput biranja srednjih odgovora. Nadalje, preporučuje se i korištenje različitih mjera za ispitivanje

strategija životnih puteva, pod pretpostavkom da bi moglo doći do različitih rezultata na različitim upitnicima. Sadržajna valjanost u psihologijskim istraživanjima ovisi o preciznosti mjerenja konstrukta, koja se povećava s korištenjem višestrukih mjera za mjerenje jednog konstrukta (Haynes, Richard i Kubany, 1995). Osim toga, iako je uzorak dovoljno varijabilan po demografskim karakteristikama, podaci su se skupljali i metodom snježne grude, dok bi se ubuduće preporučilo biranje slučajnog uzorka.

Još jedan nedostatak istraživanja je manjak kontroliranja drugih varijabli koje bi mogle utjecati na odnos između strategija životnih puteva i zadovoljstva vezom. Asortativno uparivanje po ličnosti moglo bi potencijalno biti važnije za neke pojedince nego dijeljena životna strategija (Figueredo, Sefcek i Jones, 2006).

Budući da je istraživanje provedeno u domovima ispitanika, nije bilo moguće osigurati iste uvjete za cijeli uzorak. Različito osvjetljenje, varirajuće razine buke i brojna druga fizička svojstva okoline mogli su utjecati na odgovaranje ispitanika. Primjerice, kod parova koji žive u samom centru grada buka koja dolazi izvana može djelovati ometajuće, te ispitanik nije potpuno koncentriran na davanje odgovora. Faktori poput gladi i žeđi, količine sna i raspoloženja također mogu utjecati na ispitanika. Kako bi se osigurala bolja kontrola nad uvjetima ispitivanja, sugerira se da se buduća istraživanja provode u laboratoriju gdje je moguće osigurati identične uvjete. Nadalje, ako su neki parovi ispitanika prije ispitivanja imali konflikt, ovo može dovesti do drugačijih samoprocjena i procjena partnera nego što bi se dobilo u drugoj situaciji.

6. Zaključak

Dobiveni rezultati u ovom istraživanju su djelomično potvrdili postavljene hipoteze. Postoje statistički značajni akterski efekti strategija životnih puteva na zadovoljstvo vezom kod muškaraca i kod žena. Pri tome, dobiveno je da je, neovisno o spolu, spora strategija životnih puteva pozitivno i značajno povezana sa zadovoljstvom vezom. Nisu dobiveni značajni partnerski efekti strategije životnih puteva na mjere zadovoljstva vezom, čime se ovi rezultati razlikuju od onih dobivenih u drugim istraživanjima. Potvrđeno je i postojanje asortativnog uparivanja na temelju strategija životnih puteva, pri čemu strategija žene pozitivno korelira sa strategijom njenog partnera. Konačno, analizom korelacija sličnosti para i zadovoljstva vezom dobiveno je da su muškarci zadovoljniji vezom na mjerama percipirane kvalitete partnera i kompozitne mjere zadovoljstva vezom što im je partnerica sličnija u strategiji životnih puteva. Kod žena se nije dobila ova povezanost, što sugerira moguće postojanje drugih mehanizama u podlozi ovog odnosa.

7. Literatura

- Allport, F. H. (1924). *Social psychology*. Cambridge, MA: Riverside Press.
- Anderson, C., Keltner, D. i John, O. P. (2003). Emotional convergence between people over time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1054-1068.
- Barry, W. A. (1970). Marriage research and conflict: an integrative review. *Psychological Bulletin*, 73, 41-54.
- Bentler, P. M. i Newcomb, M. D. (1978). Longitudinal study of marital success and failure. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46, 1053-1070.
- Bochner, A. P. (1991). *On the paradigm that would not die*. U J. A. Anderson (Ur.), Communication yearbook, 14 (str. 484-491). Newbury Park, CA: Sage.
- Botwin, M., Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107-136.
- Boyce, M. i Perrins, C. (1987). Optimizing great tit clutch size in a fluctuating environment. *Ecology*, 68, 142-53.
- Buss, D. M. (1996). Paternity uncertainty and the complex repertoire of human mating strategies. *American Psychologist*, 51, 161-162.
- Buss, D. M. (2008). *Evolucijska psihologija: nova znanost o umu*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Byrne, D. (1971). *The attraction paradigm*. New York: Academic Press.
- Carter, H. i Glick, C. (1976). *Marriage and divorce: a social and economic study*. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press.
- Cattell, R. B. i Nesselroade, J. R. (1967) Likeness and completeness theories examined by sixteen personality factor measures on stably and unstably married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 7, 351-361.

- Chisholm, J. i sur. (1993). Death, hope, and sex: life-history theory and the development of reproductive strategies. *Current Anthropology*, *34*, 1-24.
- Cook, W. L. i Kenny, D. A. (2005). The Actor–Partner Interdependence Model: A model of bidirectional effects in developmental studies. *International Journal of Behavioral Development*, *29*, 101-109.
- Duck, S. W. (1977). *The study of attraction*. Farnborough: Saxon House.
- Eastwick, P. W. (2016). The emerging integration of close relationships research and evolutionary psychology. *Current Directions in Psychological Science*, *25*, 183-190.
- Ellis, B. J., Figueredo, A. J., Brumbach, B. H. i Schlomer, G. L. (2009). Fundamental dimensions of environmental risk. *Human Nature*, *20*, 204-268.
- Eysenck, H. J. i Wakefield, J. A. (1981). Psychological factors as predictors of marital satisfaction. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, *3*, 151-192.
- Figueredo, A. J. Vásquez, G., Brumbach, B. H. i Schneider, S. M. R. (2004). The heritability of life history strategy: The k-factor, covitality, and personality. *Social Biology*, *51*, 121-143.
- Figueredo, A. J., Sefcek, J. A. i Jones, D. N. (2006). The ideal romantic partner personality. *Personality and Individual Differences*, *41*, 431-441.
- Figueredo, A. J., Vásquez, G., Brumbach, B. H., Sefcek, J. A., Kirsner, B. R. i Jacobs, W. J. (2006). The K-factor: individual differences in life history strategy. *Personality and Individual Differences*, *39*, 1349-1360.
- Frijda, N. H. i Mesquita, B. (1994). The social roles and functions of emotions. U S. Kitayama i H. R. Markus (Ur.), *Emotion and culture: empirical studies of mutual influence* (str. 51-87). American Psychological Association.
- Giosan, C. (2006). High-K strategy scale: a measure of the high-K independent criterion of fitness. *Evolutionary Psychology*, *4*, 394-405.
- Gonzaga, G. C., Campos, B. i Bradbury, T. (2007). Similarity, convergence, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, *93*, 34-48.

- Haynes, S. N., Richard, D. i Kubany, E. S. (1995). Content validity in psychological assessment: A functional approach to concepts and methods. *Psychological Assessment*, 7, 238-247.
- Kaplan, H. S. i Gangestad, S. W. (2004). Life history theory and evolutionary psychology. U D. M. Buss (Ur.), *The handbook of evolutionary psychology* (str. 68-95). John Wiley & Sons, Inc.
- Kardum, Igor (2003). *Evolucija i ljudsko ponašanje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kato, T. (2019). Gender differences in response to infidelity types and rival attractiveness. *Sexual and Relationship Therapy*, 1-17.
- Keller, M. C., Thiessen, D. i Young, R. K. (1996). Mate assortment in dating and married couples. *Personality and Individual Differences*. 21, 217-221.
- Kelley, H. H. i sur. (1983). *Close relationships*. New York: W. H. Freeman.
- Kenny, D. A. i Cook, W. (1999). Partner effects in relationship research: conceptual issues, analytic difficulties, and illustrations. *Personal Relationships*, 6, 433-448.
- Kenny, D. A. i Ledermann, T. (2010). Detecting, measuring, and testing dyadic patterns in the actor-partner interdependence model. *Journal of Family Psychology*, 24, 359-366.
- Kerckhoff, A. C. i Davis, K. E. (1962). Value consensus and need complementarity in mate selection. *American Sociological Review*, 27, 295-303.
- Krasikova, D. V. i LeBreton, J. M. (2012). Just the two of us: misalignment of theory and methods in examining dyadic phenomena. *Journal of Applied Psychology*, 97, 739-757.
- Levinger, G., Senn, D. J. i Jorgensen, B. W. (1970). Progress toward permanence in courtship: A test of the Kerckhoff-Davis hypothesis. *Sociometry*, 33, 427-443.
- Mascie-Taylor, C. G. N. (1995). Human assortative mating: evidence and genetic implications. U A. J. Boyce i V. Reynolds (Ur.), *Human populations: diversity and adaptations* (str. 86-105). Oxford: Oxford University Press.
- Mealey, L. (2000). *Sex differences: development and evolutionary strategies*. San Diego: Academic Press.

- Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Morry, M. M. (2003). Perceived locus of control and satisfaction in same-sex friendships. *Personal Relationships, 10*, 495-509.
- Olderbak, S. G. i Figueredo, A. J. (2010). Life history strategy as a longitudinal predictor of relationship satisfaction and dissolution. *Personality and Individual Differences, 49*, 234-239.
- Olderbak, S. i Figueredo, A. J. (2009). Predicting romantic relationship satisfaction from life history strategy. *Personality and Individual Differences, 46*, 604-610.
- Olderbak, S. i Figueredo, A. J. (2012). Shared life history strategy as a strong predictor of romantic relationship satisfaction. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology, 6*, 111-131.
- Pianka, E. R. (1970). On r-and K-selection. *The American Naturalist, 104*, 592-597.
- Rushton, J. P. (1985). Differential K theory: the sociobiology of individual and group differences. *Personality and Individual Differences, 6*, 441-452.
- Shackelford, T. K. i Buss, D. M. (1997). Marital satisfaction in evolutionary psychological perspective. *Satisfaction in Close Relationships, 7-25*.
- Strassmann, B. I. i Gillespie, B. (2002). Life-history theory, fertility and reproductive success in humans. *Proceedings of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences, 269*, 553-562.
- Sunnafrank, M. (1991). Interpersonal attraction and attitude similarity: A communication-based assessment. U J. Anderson (Ur.), *Communication yearbook 14* (str. 51-483). Newbury Park, CA: Sage.
- Templer, D. I. (2008). Correlational and factor analytic support for Rushton's differential K life history theory. *Personality and Individual Differences, 45*, 440-444.
- Tharp, R. G. (1963). Psychological patterning in marriage. *Psychological Bulletin, 60*, 97-117.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. U B. Campbell (Ur.), *Sexual selection and the descent of man* (str. 136-179). Chicago: Aldine.

Wilson, G. D. i Cousins, J. M. (2003). Partner similarity and relationship satisfaction: development of a compatibility quotient. *Sexual and Relationship Therapy, 18*, 161-170.